

מרגולות הר הכרמל העשן עדין, בין קיבוץ יגור למושב נהאל שבפתחת עמק יזרעאל, המקומות אולי הכי 'ישראל' שיש, צץ לו פתאום שטעהל שכמו נחלש לו מערבות ורסיה הלבנה. זהו 'יונקל' שטעהל - השטעהל של יונקל'. המקומות מנסה לשחזר את ההווי והזיכרונות של העיירה היהודית באזור אירופה, בדיק אותה שבה ניסו חלויז עמק יזרעאל, למרוד. יונקל', בעל העיירה ומישודה, חבוש בקסקט ונראה כמו כנרו על הגג ורק בILI הכנור עם שתי רגליים על הקrukע, מקדם את פניו בהלוך מרד. באידיש עסיטית הוא מזמין אותנו לסעוד את לבנו על שלוחן בן תרפ"ט שנים, העורך בפֿרײַשׂ בייגלאן' בתוספת 'וויזינקעס מיט מאנדלאן'. ברקע נשמע קולו הכסוף של החון האידי, ליבלה' גלאנג, בוקע מתקלhit חורק על גבי גרכופן. העיירה של יונקל' מצוייה במקום שם, לפחות, אכן מהיב - כפר חסידים. ומתברר שסיפור הקמת השטעהל הקטן הזה קשור גם הוא

"זה הסיפור ששמעתי, והוא מואד נגע לבני. זה הרי לא היה סופה של העיירה היהודית קוז'נץ' בלבד, אלא סופן של כל העיריות היהודיות במזרח אירופה. היהודים היקרים והטהורים ביותר נרצחו והושמדו ולא נשאר מהם כל זכרון. לכן החליטי לשמר את זיכרונו העיירה היהודית, כאן במקומות הזה, וכ舐ל המקרים קבועתי את דמותו של שואב המים הנושא את הדלים על שכמו ומשוטט בין שביל העיירה, לספק את צורכי התושבים".

היו גם תקופות טובות

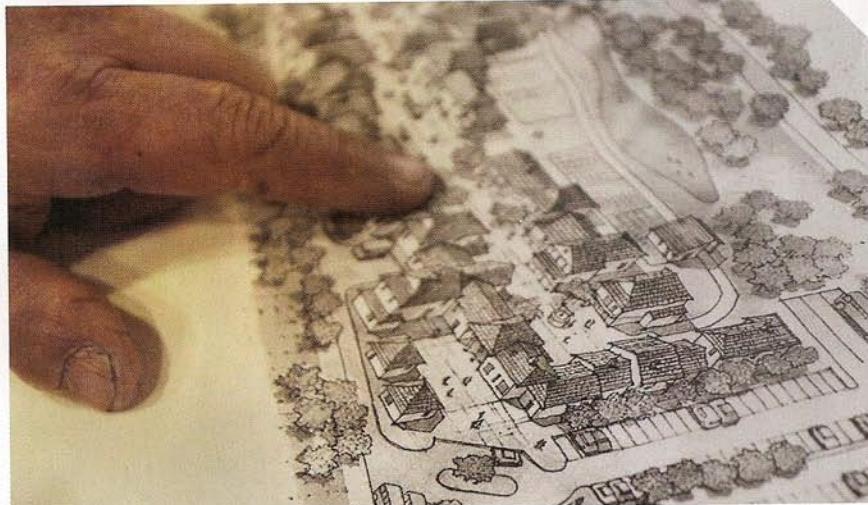
ואכן, המראה הראשוני הנראת בשטעהל הקטן בכפר חסידים הוא שואב המים עם הקסקט על ראשו. הוא מצוי בכל מקום במושיאון השטעהל והוא מודפס בכל עלוון אותו חלק יונקל'. גם במרכזו התצוגה במושיאון מגולפת לה דמותו של שואב מים, מתחלק בתוך גלגל עץ. "כשחייתי בקרקוב", מספק יונקל', "ראייתי אמן פולני המגולף שואב מים יהוד. הפולנים נהוגים לגלף דמויות יהודיות כמצורחות לתיארים, ובדרך כלל הדמויות היהודיות הן סטריאוטיפיות - עם גיבנות, פנים בסות ואורך. בקישטי מהפולני שיגרף לי שואב מים יהודי זקור ובעל פנים עדינו. בקושי הרבה הגו להוציא תחת ידיו דמות זו. למעשה, זה מה שאני רוצה להזכיר לאנשים שלא

להקמת הכפר. "אני חדש, ייחסי, בכפר", אומר לנו יונקל', "רק כ-20 שנה פה. במהלך הזמן הזה התחלתי להתעניין בתולדות הכפר. כך נודע לי, מזקני הכפר, סיפורו של המקום וסיפור העיירה ממנו עלו מייסדי. בוצעה אחת באה בהנחתת ובו ייחזק אל טואב זוק'ל, האדמו"ר מילבונה, רבי ישראל אליעזר הופשטיין, דור שני למאגיד מילבונה. כשהוא עלה לארכ שואב עליו עמו כל תושבי העיירה זולת הוואסר טרעגער. מה זה ואסער טרעגערי? - שואב (או, ליתר דיוק, נושא) המים.

"שואב המים המדבר היה יהודי תלמיד חכם ואיש חשוב בעיירה. שבתו היהודית נשאה, וחופתה לא התקיימה ליד שער בית הקברות כפי שנרגעו לעשות פשוטי העם, אלא בחצר בית הכנסת, במקרים שבו נהגו להעמיד חופה כל החשובים והמיוחדים של העיירה. "ובכן, כשהרב מילבונה עלה לארץ ישראל, היה שואב המים כבר איש מבוגר זקן ולא היה כבוחו להצטרךamus. כך נשאר לו בלבד בעיירה, עם בתו שבניתים נטלמנה ונשארה אף היא כדי לسعدו. כמה שנים אחר כך, אחרי שכל אנשי העיירה עלו לארץ, פרצו פורעים גויים לבתו של שואב המים, רצחו אותו ואת בתו ותלו את שניהם בכיכר העירייה.

אוצר בולם. יונקל'ה במושיאון

אוסף של שנים. מצבע על מפת העירייה

"הבחור נדהם,
כי מעולם לא
ידע שששו עסק
שם, בפולין,
בסנדירות. אנחנו
נותים לחשוב
שכולנו צאצאי
רבניים. האמת
היא שרובנו
בניהם של חייטים,
קצבים וסנדירים.
הם היו הרוב
בעם ישראל"

שואב המים כסמל. בארכן וברקע טחנת הרוח שבנה משאריות רהיטים

שימושו החלק. משאריות של רהיטים ישנים הוא בנה טחנת רוח גדולה ומרשימה הפעלתה כסדרה.

חייטים, קצבים וסנדלים

לאט לאט וכמעט ללא כל פרסום, עשתה השמועה לנפחים ורבים מגיעים לבקר במקום הייחודי הזה, מקום שאינו מותר שום מבקר, אדייש.

"לפניהם שבועות מספר הגיעו לאכן שור במשלה", מספר יענק'לה. "הוא הגיע לבקר בכפר חסידים ובינתיים ' עבר' אאן. הוא התווגש כאן וכמעט מירד בבכי.

"לפניהם כמה חדשניים נערך כאן אירוי לאיזה בכיר באחת הרשויות המשלתיות העוסקות בעניינים שהשתיקה יפה להם. המארגנים חיפשו מקום מרוחק מהמרכז ומסכנת הנוכחות של התקשות, או החילטו לעשות זאת כאן, באולם הזה. אני לא שאל שאלות מיותרות. עשו כאן את האירוע והלכו. כעבור שבועות מספר קיבלתי מכתב מרושץ בציירוף משולח של כמה פריטי יודאיקה ישנים – מתנה למוזיאון".

אהבתו יותר ממאת 'בדיקות' היקי...".
שהתבגר עסק גד יעקב בחקלאות ובייעוץ חקלאי, והרבה לנוטע לורסיה ולפולין, לשם דרכאה חקלאית.

"כשנסעתי שם, במזרחה אירופה, נתקלתי בהרבה פריטים ישנים ועתיקים, שמקורם יהודאי. רכשתי אותם מוצגים רבים מהעיריה היהודית. אך החלטה להפוך את האוסף הפרטי הזה למוזיאון גמלה לבני לאחר שהתוודעת לייסיפוו של שואב המים".

בכלל, יענק'לה, הוא מהטיפוסים הללו שאינם מסוגלים לזרוק דבר; אנשים שמה שאצל אחרים עשוי להיות גורטאה ופסולת, בעיניים יכול הדבר להיתפס כאוצר ולולם. כך נקבעו לחם אט אט גיגית ישנה עם מטבחה בשער סודקה, פנס רכבות ישן עם מזעה אודות שמירת שבת בטשקוב ובן הלהה והלהא.

כמעט כל הפריטים של יענק'לה, כולל כתולי המבנה שבו שוכן המוזיאון הנם מהוחררים מהוחררים, מה שהיה נראה בעיני אחרים פסולת וגוראות. הקירות עשויים מלוחות עץ של מכליה

הכינו את העיירה היהודית. כולנו צריכים להיחיל מהגישה הסטריאוטיפית שלנו לבני אדם, ולהבין איך יופי ואיה חן היו ליהודיים היללו שחיו בעיירות. בעיירה גם היו תקופות טובות והוא חי יהדות תומססים, לא הכל היה פוגרומים".

בחנה הראשונה של המוזיאון הקסום הזה, מוצגת באור מים גדולה עם גלגל עץ ודלת וצדיו משאבות עתיקות; מבנה עץ צבוע לבן, עטור פרחים, שכמו נתלש מרחוב ברידיטשוב; דוכני שוק שרק המוכרת בשביס חסירה מאחוריהם; כרכרות ועגלות סוסים בצד חמוץ העוניה לשם בלך ("מדובר בחמור מיוחד", טוון יענק'לה, "שכחמוו של רבי פינחס בן יאיר, אין אוכל מהטהבל"). או שכן או שלא; מכונות דפוס עתיקות ואף עגלת כיבוי אש גדולה ומושכלת מהסוג ששימשה לכיבוי שריפה בעיירות העז של מזרחה אירופה ("בעת השורפה על הכרמל, שהזעיקו את כל המיליות של מכבי האש באזו, مكان ועד בית שאן, רצוי ושם שABIYA את העגלה הזה. תאמין לי. היא נוסעת אמן לאט אבל יותר מהר מהמכוניות העתיקות לכיבוי אש שמשרתות אצלנו באזור"). או שכן או שלא).

לצד התחנה הראשונה במוזיאון, השוכנת במרחוב הפתוח של השטuttle, מצוי מבנה ענק שהיא פעם דיר כבשים, עד יענק'לה הפך אותו לחלק מהשuttle. בDIR הכבישים שהובס למוזיאון, מוצגים אלפי פריטים הכוללים משחקי ילדות מהעיריה, כלי עבודה, שעונים עתיקים, ספרדים גנוניים ואלפי תמנונות מהווי החיים בעיירה היהודית המזרחה אירופית.

אהב את ה'בדיקה' הפולני

שמו של יענק'לה, אנחנו מגלים לאחר שעה ארוכה, אין אלא גד יעקב. יעקב הוא אפוא רק שם משפחה. אבל "לך תקרה למקום ה'שuttle' של גד...", הוא מתנצל. מה ש'חמור' יותר זו העובה המתבררת לפיה גד, המשטuttle באידיש פולנית, הוא בכלל יקרה בין יקים, שמצואו מרבלן, מה אם כן לאוכל הכרוב החמור אצל חובי הగיטלע פיש?!. בכאן, מתברר שסיפור שואב המים הוא אמן המנע להקמת המקום, אבל למעשה הדברים הרבה יותר מורכבים. תמיד הייתה לי פינה חמה בלב לעיירה של פעם", הוא אומר. "ולמורות שגדלי בבית יקי, מעולם לא התחררתי לדיק היקי הקר". בהקשר זה נזכר גד בקורסו חביב מעברו הרחוק. "אני נזכר כיצד בגעורי הוזמן פעם לחותונה שלبني משפחה, ממוצא פולני. בהזמנה היה כתוב, 'החופה תתקיים בשעה שבע בדיק', או אנחנו, יקים בני קיס, הגענו בשבע בדיק. להפתעתנו, היינו בכבוזו ובעמו. מה קרה? מה פשר העיכוב?!", שאל אותו אבי. 'מה זאת אומרת?', תהה בעל השממה, 'החתונה תתקיים בדיק בזמנם הרשות בהזמנה'. בתגובה הוציא אבי מכיסו את הזמנה ובכבודו ובעמו. "מה קרה? מה פשר העיכוב?", הראה לו ש'החופה תתקיים בשעה שבע בדיק'. ההתייחס בעל השממה והזכיר אביו מכיסו את הזמנה וראה לו ש'החופה תתקיים בשעה שבע בדיק'. בדיק זה רחש תיבות, בי דינן ועלין קומען – עד שהיהודים יבואו! ובכן, את ה'בדיקה' הפולני

"הדמיות היהודיות ה- סטריאוטיפיות - עם גיבנות, פנים גסות ואף אורך. ביקשתי מהפולני שיגלף לי שואב מים יהודי זקורפ ובבעל פנים עדינות. בקושי רב הצליח הגני להוציא תחת ידיו דמויות כאו"

עליך את זמנו. טורה הוא ושוاب עמוק ממהbeer, אבל עד שאנו מגנעים חורה לכפר, לא נותרים ברם כמעט מים!. גם הcad הישן התפלא על קרושאל וילם אחד את שואב המים: 'הרי הcad החדש צודק; מה צורך לך?!?'. 'הבית שואב המים חזקן בכד החישן ואמר לו: 'הבט נא אל השביל המתפתל מהכפר אל באර המים. השביל האורך והמייגע שאני עושה יום יום פעמי רבות. אתה וואה את שורת הפרחים שצמחה לאורכו? ובכן, כד ישן, יש לא מעט רגעים שבhem רגלי כשלות ואני עומדת לכרוע תחת נתל המשא. וرك הפרחים המלבבים הלל, הפרחים בצד הדר, נותנים לי כוח להמשיך הלאה ולשאת את המים נפרדים מגד יעקב, הלווא הוא יענקל'ה מהשיטטל בעכבר חסידים. 3

אותו נושא יענקל'ה לבו למרות עליצותו וחורף הבדיקות היהודיות שהוא מפזר לכל עבר.

הבן נפל ב'חומרת מגן'

אבייהו קלונימוס הוא בן של יענקל'ה, שנפל בהיותו צערו לימים, מASH מחבלים. היה זה לאחר פיגוע ההתאבדות הנורא במלון 'פארק' בנटניה, בו נספו 30 יהודים בעיצומו של ליל הסדר תש"ב. הפיגוע הוביל למבצע 'זונמת מגן'. במהלך המבצע התבגר כי במבנה בלבד הקטבה של שכם מצוית מעדות נפח ומוקשים מארגן החמאש שחתכונו לבצע פיגועי התאבדות נספחים בשיטה ישראל, אחד מהם היה המחבר שניצח על הכנת מטען הנפח שהופעל במלון פארק.

אל המקום נשלו מיד חיילי יחידה מובחרת וביניהם גם אבייהו קלונימוס. כאשר התקרבו החילאים אל המבנה, נורה אבייהו ונפצע אנושות. הוא הובלם במסוק למרכו הרפואי 'шибא' בתל השומר, אך לרובה הכאב, נפטר מפצעיו. אבייהו קלונימוס נטמן בכפר חסידים.

"בני היה בחור מיוחד, בלתי נשכח", אומר לנו אותו הnick בפעם האחרון בבלוגו נפלתו. מפעם גוד בעצב عمוק". מאז נפלתו אני מניח את התפלין שבבית התבשיל, ולעת ערבע לון בבית הכנסת האורתודוקס. המוחשים יכולו אפילו לשונם בבלוגו גביר העיירה.

יענקל'ה כבר גיס אדריכל שהכנין תוכניות ושרטטו אותן על נייר. הוא גם השיג אישורים מהרשויות לתכנינו. עכשו הוא ממතן למשקיע שהענין ייגע בלבבו. "מדובר באמנים במיזם תיירותי, אך לא זו המטרה העיקרית. המטרה היא להחיות את המסורת ואת יופי החיים של פעם. להראות לדור שלנו, שהتورה, שיש מה להעריך באורה החיים הזה, היהודי השורי".

אבל לפני שתתנו, מבקש יענקל'ה לספר לנו סיפורו נסף על שואב המים - לא דווקא מקווין'ץ - שדמותו הנפהה לסמלה של העיירה שהקדים כאן: "יום יום העמיס שואב המים חזקן על גבו שני כד חרס גדולים והלך איתם אל המעיין, לשואב מים. כשהכבדים נתמלאו היה חוזר אל הכפר ומוכר את המים לתושבים. שני הקרים שנשא עמו היו שונים זה מזה. כד אחד היה חדש, ממורק ויפה ואילו הcad השני - ישן וסדוק בשלונותיו הרבות. "הדי יומם היהcad החדש הגיע לכד החישן ואומר: 'כמה ישן ומוכער אתה. הגיע הזמן ששואב המים חיליף אותך בחשד ויפה. הרי שואב המים מכל

ואיך פותרים את בעיית הביצה? - יענקל'ה מצא פתרון יצירתי: לפני שנים מספר, כשהנכו מהנהרות הכרמל, חיפשה החברה שכרתת את המנהרות מקום לטמון בו את עפר החפירות. יענקל'ה יצא להם לפזר את העפר אצלם בשדות. כך הובילה את השדות מעל למפלס המים והאדמה הוכשרה לשימוש.

על חלק מהשדות הללו מגדל יענקל'ה גידולים חקלאיים. אבל כעת הוא חולם לשנות את יי'ודם וליסד עליהם את השיטTEL והיהודי האולטימטיבי. שטTEL בגודל טבעי, כולל בית הכנסת במרכזו, בתא אכסניה, שוק דגים, בית מלאכה לנורות, בית מלאכה לטווית ציציות, סנדר, חיט וונפה.

לפי חזונו של יענקל'ה, יכנס המבקר בשער העיירה, יושטט בין רחובותיה, יבקר בדירות השונות שיציגו את מלאכות היד היהודית העתיקה, יקנה נרות וכלי קודש עשויים בעבודת יד, יצץ לרוגע ב'חידר' של המלמד, שיציע לו לטעם שוב מהగירסה דינקota, יתפלל במניין בית הכנסת מעץ, יעליל בספרים העתיקים שבתבשיל, ולעת ערבע לון בלב בית הכנסת האורתודוקס. המוחשים יכולו אפילו לשונם בבלוגו גביר העיירה.

יענקל'ה כבר גיס אדריכל שהכנין תוכניות ושרטטו אותן על נייר. הוא גם השיג אישורים מהרשויות לתכנינו. עכשו הוא ממතן למשקיע שהענין ייגע בלבבו. "מדובר באמנים במיזם תיירותי, אך לא זו המטרה העיקרית. המטרה היא להחיות את המסורת ואת יופי החיים של פעם. להראות לדור שלנו, שהتورה, שיש מה להעריך באורה החיים הזה, היהודי השורי".

אנו יוצאים מוחמתחים אל ביתו של יענקל'ה, המוקף בפרדס הדרים עמוס פרי. גם כאן פזוריות יצירות עץ מעשי ידי המוכשרות של יענקל'ה. ממש על שבל ביתו עverb 'שבל ישראלי', החוצה את הארץ מהצפון לדרום. עליו הצייר יענקל'ה שורת גמלים וחמורים מעץ. כאן, בין העצים, מיצעה פטאום אנדרטת זיכרון קורעת לב, לזכר הנער אבייהו קלונימוס הי"ד. אנדרטה עצובה וטרוגנית, המספרת על משא כואב

